

Nove utopije?

Uz temu

Gotovo svatko od nas, upitan o tome, znat će nam opisati »distopijsku« narav svijeta u kojem živimo.

A utopija?

Kako danas stoji s »mišljenjem utopije«?

Kad svoj tekst o utopiji započinje meni vrlo važan intelektualac i kritički mislilac s ovih prostora, on konstatira: »Utopija je diskreditirana«.¹

No – upravo i baš zbog toga! – trebamo se vratiti utopijskom.

Onkraj besmisla globaliziranog dis-topijskog i anti-utopijskog.

Onkraj onoga što sebe smatra realnim, jedinim mogućim, a ustvari je promašeno, kako glede zbiljskog (u Hegelovu shvaćanju tog pojma) tako i glede onoga mogućeg.

Upravo to moguće još nam daje Nadu (Malraux) da ono postojeće, realno egzistirajuće nije i krajnji horizont koji ništi svaku želju za promjenom u sve neizdrživijim okolnostima suvremenog svijeta.

Sveprisutni »anti-utopizam« istodobno je »struktura ideologije vladajućih i ideološka formulacija njezina odnosa spram vladajuće ideologije«.²

»Svakodnevna pamet« i anti-utopijski pragmatizam suvremenog neo-liberalnog ustrojstva svijeta u kojem živimo – kako već rekosmo – ništi svaku opciju promjene.

U »multikulturalističkoj pastorali« globalnog kapitalizma politika je petrificirana u dovršenom poretku liberalne demokracije i svaki je poremećaj u toj idiličnoj strukturi manje izgledan od neke prirodne kataklizme poput požara, potresa, poplava... konačno, ledenog doba i kraja svijeta uopće!

Pozitivni moment ukidanja (hegelovski Aufhebung) kazuje nam, ipak, da je utopijski element u svakom mišljenju konstitutivan. I to, ako ne za neko »moguće gibanje duha«, onda utoliko više za svako »duhovno gibanje«.

Ustrajavanje na utopijskom momentu stoga je danas samoobrana duha (Močnik).³

Jer, postavlja se i pitanje: Je li nam uopće još dozvoljeno misliti?

Ako jest, onda je ustrajavanje na utopijskom ne samo poželjno već i jedino moguće!

Jer, neo-liberalistički anti-utopizam tada je tek abdikacija duha i sukrivac za sve strahote sadašnjosti. I to, onkraj svih etičkih (pa i bioetičkih!) dilema i ispraznih moraliziranja u medicinskom i nazovi »epohalno-filozoficirajućem«

¹ Vidi: Raško Močnik, »Utopija i samoobrana duha«, u: Isti, *Koliko fašizma*, Arkzin d.o.o., Zagreb 1998–1999., str. 31.

² Isto, str. 36.

³ Isto.

smislu istodobnog održavanja tjelesnog zdravlja i susprezanja misli (za biopolitiku sam, a protiv bioetike!).⁴

* * *

Dakle, tekstovi u ovome malenom tematskom bloku govore o potrebi, pa onda i nužnosti utopijskog.

No isti tematiziraju i suvremeni, no duboko zastarjeli pojam liberalne demokracije.

Paradoks?

Tim gore po činjenice! /Rekao bi vjerojatno suvremeni Diogen iz bačve svijeta siromaštva, natopljene nepravdama prema slabijima i nemoćnima i svekolikog rasapa ljudskosti!.

Jer, ta je demokracija, sve samo ne liberalna (nota bene: slobodna) i sve samo ne demokracija (nota bene: volja većine)!

Tematizira se i pojam »antitetičke solidarnosti« koja se vidi u bazičnoj bipolarnoj suprotstavljenosti današnjeg svijeta između tzv. »zastupnika vrijednosti demokracije«, ili neoliberalnih globalista, te njihovih protivnika, tzv. »razaratelj demokratskog nasljeđa«, ili fundamentalista, terorista, itd.

Tako da smo čak postavljeni pred bezizglednu opciju današnjeg svijeta, karikiranu u alternativni: ili George Bush ili Osama Bin Laden.

Liberalna demokracija danas se nalazi u situaciji da ne može djelotvorno funkcionirati kada se nađe izvan proceduralnih pitanja.

Stoga se nužnošću ponovno ukazuje potreba uspostave jedinstva praktičke filozofije, to jest etike, ekonomike i politike.

Istodobno, paradigma komunikacijskog svijeta prikriva da prave komunikacije nema:

ono što priječi komunikaciju jest sama komunikativnost; ljude razdvaja ono što ih povezuje (uključujući Internet, SMS i medijsko društvo spektakla). Ne samo novinari i mediokriteti već i gurui nove komunikacijske paradigme predstavljaju novi kler otuđenja lingvističke prirode čovjeka! (Agamben: Zajednica koja dolazi⁵). To je ono što je također promaknulo i Habermasu u njegovoj »teoriji komunikativnog djelovanja«.

Konačno, ovdje se tematizira jedan – kako demokratski tako i utopijski! – pojam metapolitike.

Taj pojam zaziva ono filozofijsko, kako bi shvatili da svijet u kojem živimo nije tek fizički fenomen.

On je metafizički, ukoliko uopće ima smisla i ukoliko je čovjek transgresivno biće koje teži pravednosti, istini i slobodi.

Stoga, predloženi tekstovi povezuju politiku i filozofiju.

Utopija, politika (dakle, demokracija!) i filozofija, ne zaboravimo, zapravo potječu iz istog povijesnog i humanističkog sklopa.

Kako bi rekli mnogi suvremeni teoretičari, pa i filozofi u globaliziranoj epohi sveutjecajne liberal-demokratske paradigme: politika je »ispražnjeno mjesto« formalne dominacije upravo tog obrasca liberalne demokracije.

Politika se više ne bavi polisom, zajednicom, građanima...

Politika više nije umijeće vladanja, niti upravljanja životima ljudi u jednoj zajednici, već lažna krinka i formalni privjesak totalizirajućoj ekonomiji.

Politika je, dakle, utopijski ideal, što ga treba univerzalnom repolitizacijom ponovno zadobiti.

Metapolitika jest stoga projekt za ponovno osmišljavanje politike.

U konačnici, predstavljeni tekstovi samo su različite facete istoga.

Naime, svi oni govore o istome.

Svi oni govore o tomu da je svijet u kojemu sada živimo »najlošiji od svih mogućih svijetova« (da parafraziramo Schopenhauera).

No, to ne znači da trebamo odustati od nastojanja na njegovoj promjeni.

Bilo to u okvirima zalaganja za demokraciju ili pružanja alternative istoj!

Odnos filozofije i povijesno-političke zbiljnosti ono je što uvijek iznova kreira potrebu za mišljenjem. Odnos je to koji hoće preokrenuti percepciju od užitka u društvu obilja prema sagledavanju stvarne prirode međuljudskih odnosa u jednom društvu »otuđenom od svoje biti« (Debord).⁶

Temat, kako se već može primijetiti iz njegovih naslova – Što je nama, intelektualcima činiti u doba post-fordizma?; (Je li to stvarno) Kraj liberalne demokracije kakvu smo poznavali?; Antitetička solidarnost?; Što je to metapolitika? – nudi tek pitanja, ali su zasigurno u samim tekstovima ponuđene i neke klice mogućih odgovora na njih, barem za filozofijsko preosmišljavanje vladajućih teorijskih paradigmi.

U tom smislu nadam se da poziv, gotovo krik za »Novim utopijama« neće ostati nezamijećenim.

Dixi et salvavi animam meam!

Marijan Krivak

4

Dok je bioetička diskusija orijentirana uglavnom oko negativnih utjecaja što ih suvremeni tehnološki razvoj i globalizacija imaju na etičko-tjelesnu osnovu ljudskog življenja i očuvanje svetosti života na zemlji, *biopolitika se bavi refleksijom i analizom legalnih režima u procesima, ispitivanjem zakonskog kondicioniranja života i povratnim djelovanjem života na isti proces.*

U tom mi se smislu mnogo relevantnijom čini teorija Giorgia Agambena – bazirana na kasnim spisima Michela Foucaulta – od suvremenih bioetičkih diskursa, koji probleme današnjeg svijeta žele eutanazirati, govoreći o njima ponajčešće – medicinski.

Biopolitika nastaje iz novog, političkog promišljanja *bios*. *Bios* je, izvorno grčki, označitelj forme ili osobitog načina življenja pojedinca i grupe. On označava socijetet u obliku života, za razliku od pukog *zoe*, koji se bavi tek činjenicom suživota svega živog svijeta.

Odatle, talijanski filozof Giorgio Agamben izvodi termin »forma-života« kojim podrazumijeva život načelno neodvojiv od svoje forme i u kojemu je nemoguće izolirati nešto poput »pukog« ili »golog života«.

Osnovna teza cijeloga biopolitičkog diskursa sadržana je u činjenici da je »danas život sam postavljen u pitanje« i da je stoga *politika postala biopolitika*, a pripada Michelu Foucaultu iz mnogih njegovih spisa, od kojih jedan izrijekom nosi naslov »Naissance de la biopolitique«.

5

Vidi: Giorgio Agamben, *La comunità che viene*, Bolatti Boringhieri, Torino 2001.

6

Vidi: Guy Debord, *La société du spectacle*, Buchet Castel, Paris 1967.